

Verslag bijeenkomst Kunsten '92 en Ministerie van OCW Stadsschouwburg Utrecht 3 februari 2009

Op 3 februari 2009 organiseerde Kunsten '92 samen met het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap een informatiebijeenkomst over de nieuwe matchingsregeling die per 2009 is gaan gelden voor cultuurproducerende instellingen in de Basisinfrastructuur. Het eigen verdienvermogen dat uitgangspunt is in de regeling zou wellicht onder druk kunnen komen te staan door de kredietcrisis. Ook op enkele vragen over die gevolgen werd tijdens de bijeenkomst ingegaan.

Maar voor dit alles stelde Ad 's-Gravesande, voorzitter van Kunsten '92, de nieuwe directeur Kunsten van OCW voor aan de aanwezigen: Monique Vogelzang. Vogelzang was eerder directeur bij directie Leraren bij OCW en werkte daarvoor bij de directie Cultureel Erfgoed. Ook was zij werkzaam bij Culturele Zaken van de Gemeente Rotterdam. Vogelzang gaf op vragen van 's-Gravesande aan dat ze zich de komende tijd vooral zal bezighouden met de invoering van het cultuurprofijt en de evaluatie van het nieuwe cultuurstelsel. 'Invoering en implementatie zijn de zaken waar ik nu aan ga werken.', zei ze.

Aad Hogervorst en **Wim Westerveld** van het ministerie lichtten vervolgens de nieuwe matchingsregeling toe. Hogervorst bracht het ontstaan van de regeling nog eens in herinnering. In het regeerakkoord was een post van minus 50 miljoen euro ingeboekt onder het kopje profijtbeginsel. Dat profijtbeginsel is vervolgens door de minister verbreed van het verhogen van toegangsprijzen naar het vergroten van hun maatschappelijk en daarmee hun financiële draagvlak.. Dat idee is vervolgens door de commissie Cultuurprofijt o.l.v. Martijn Sanders uitgewerkt. De minister heeft de ideeën van de commissie op hoofdlijnen overgenomen, maar ook op punten gewijzigd. Zo is voorzien in een overgangperiode. Ook is er sprake van een generieke korting in plaats van een straffkorting voor slecht presterende instellingen. Ten slotte is de matching van extra verdiende gelden losgekoppeld van het feit of de instelling een goed ondernemersplan heeft ingeleverd bij het matchingsfonds. Om de regeling zo eenvoudig mogelijk te maken wordt financiële groei sowieso gematcht. Op 1 januari is de regeling gereed gekomen.

Dit jaar zullen ook de eigen inkomstennormen voor instellingen worden vastgesteld. Dat betekent dat de 15%-regeling wordt losgelaten. De normen zullen realistisch zijn, maar wel ambitieus. Bovendien zullen ze niet generiek zijn, wat overigens niet betekent dat ze per afzonderlijke instelling zullen worden vastgesteld. Instellingen krijgen drie jaar de tijd om naar die normen toe te groeien. Tot en met 2012 zijn er geen harde gevolgen als een instelling de norm niet heeft gehaald. Wel zal die vaststelling worden betrokken in de beoordeling voor de volgende subsidieperiode. Op dit moment wordt er een werkgroep gevormd die vóór 1 juni een voorstel voor de normering aan de minister zal voorleggen. In november zullen instellingen vervolgens een brief ontvangen waarin ze over de hen opgelegde norm worden geïnformeerd.

Tot slot is er nog 5 miljoen beschikbaar in het kader van de Innovatieregeling. Deze regeling is ingesteld de sector te stimuleren tot creativiteit in het vergroten van maatschappelijk draagvlak. In samenwerking met de Cultuurformatie wordt er voor april een regeling ontworpen. In juni zouden dan de eerste aanvragen kunnen worden beoordeeld.

Omdat de Cultuurformatie een rol zal spelen bij het ontwikkelen van de normering en de innovatieregeling vroeg Ad 's-Gravesande een toelichting aan **Bert Holvast** van de Cultuurformatie. Holvast gaf desgevraagd aan dat in de werkgroep voor de normering bijna alle brancheverenigingen uit de sector vertegenwoordigd zullen zijn, onder leiding van een onafhankelijk voorzitter. Alleen een vertegenwoordiging vanuit de beeldende kunst ontbreekt. 'We zijn nog bezig die er bij te betrekken. Er moet immers op 1 juni een goede regeling

liggen. Wij zullen daarvoor een voorstel doen. Maar het is uiteindelijk aan de minister om de norm vast te stellen.'

Over de innovatieregeling zei Holvast dat het niet de bedoeling van de regeling is om 'een loket te zijn dat pleisters aan de sector uitdeelt'. Er moet juist gekeken worden naar product vernieuwing. In de toekomst zal de druk op publieke middelen alleen maar toenemen en zal de culturele smaak veranderen. Daar moeten we nu al rekening mee houden. We moeten kijken naar 2015 in plaats van 2010. Het innovatiegeld moet dus niet gebruikt worden om gaten te stoppen, maar om de sector te verstevigen.' Holvast hoopte dat de regeling breder wordt dan alleen de BIS, en zelfs zou gaan gelden voor ZZP'ers (Zelfstandige zonder personeel) in de culturele sector, als de plannen maar ten goede komen van de hele sector. Ook ziet hij graag in de beoordelingscommissie niet alleen mensen uit de culturele sector, maar ook uit het bedrijfsleven en de wetenschap, waar men evenzeer met innovatie bezig is. 'Hoe de regeling precies gaat worden, weten we nog niet. We willen de regeling in ieder geval niet dichttimmeren met voorwaarden. Het is wel zo dat innovatieplannen van belang zijn voor de hele sector en niet alleen voor de instelling in kwestie.'

Wim Westerveld van OCW excuseerde zich voor het feit dat zijn toelichting op de matchingsregeling nogal technisch zou kunnen worden. In het kort komt de regeling op het volgende neer. Op verzoek van de sector zelf is de regeling bureaucratie-arm, met beperkte administratieve lasten voor de instellingen. Ook is de regeling breed opgezet. De overheid zal alle extra inkomsten matchen, uitgezonderd overheidssubsidies. Onder dat laatste vallen ook subsidies van andere overheden dan de Rijksoverheid, aan de overheid gelieerde fondsen en buitenlandse overheden. Ook verzekeringsuitkeringen, rentebaten en het vrijvallen van reserves zijn uitgezonderd van matching. Wel gematcht worden extra publieksinkomsten (via bijvoorbeeld kaartverkoop, uitkoopsummen, maar ook auteursrecht en merchandise), indirecte inkomsten (via bijvoorbeeld zaalverhuur), donaties in geld, sponsoring en subsidies van private fondsen. De extra verkregen middelen kunnen vrij besteed worden volgens de doelstellingen van de reguliere subsidie.

Instellingen hoeven geen aanvraag te doen voor matching. Het bijleggen gebeurt achteraf, op basis van de jaarrekening die voor 1 mei dient te worden ingeleverd. Uiterlijk 1 november wordt de hoogte van de matchingssubsidie, zoals die door OCW is vastgesteld, bekend. De hoogte wordt bepaald door de eigen inkomsten af te zetten tegen een referentiebedrag of nulmeting. Dat referentiebedrag wordt bepaald op basis van de gemiddelde inkomsten tussen 2005 en 2008. Daarbij tellen het hoogste en het laagste jaar niet mee, om een slecht of een onverwacht goed jaar uit te vlakken.

De bedoeling van OCW is om de extra inkomsten 'één op één' te matchen, binnen het kader van de beschikbare 10 miljoen per jaar. Als de totale uit te keren matchingsgelden boven de tien miljoen uitkomen, wordt er een maximum van 0,5 miljoen ingesteld en een uitkering naar rato.

OCW is zich ervan bewust dat de kredietcrisis het voor instellingen moeilijker zal maken om extra geld te verdienen. Daar wordt in de regeling rekening mee gehouden. Zo wordt de nulmeting niet geïndexeerd. Ook wordt het risico van terugvallen van extra inkomsten gespreid door het referentiebedrag te verdelen over drie categorieën: publieksinkomsten, indirecte inkomsten (waaronder sponsoring en donaties) en het VSB-fonds. De extra inkomsten in die drie categorieën worden gematcht. Mochten de extra inkomsten van het VSB-fonds geheel en al wegvallen (en de eigen inkomsten in totaal dus minder worden) dan worden de eventuele extra inkomsten in de andere categorieën nog steeds gematcht. Daarbij houdt de minister de economische ontwikkelingen scherp in de gaten. Na het eerste jaar zullen de resultaten worden gezien en de regeling eventueel worden aangepast.

Ad 's-Gravesande definieerde het succes van de regeling als het opraken van de 10 miljoen. Verder vroeg hij zich naar aanleiding van de presentatie af hoe het referentiebedrag voor nieuwe instellingen in de BIS wordt bepaald. Ook die instellingen hebben vaak jaarrekeningen van waaruit een nulmeting kan worden gemaakt, merkte Westerveld op. Naar

hoe het referentiebedrag van gefuseerde instellingen moet worden bepaald, wordt nog gekeken.

Een andere opmerking uit de zaal was dat bijvoorbeeld blockbusters voor musea niet altijd over een kalenderjaar lopen. Dat zou dan betekenen dat je twee hele goede jaren hebt die voor de nulmeting gelden, waarvan er dan een wegvalt. 'Als je veel extra inkomsten hebt die over de jaargrens heen vallen dan heb je enigszins pech', moest Westerveld toegeven. OCW houdt alleen rekening met het wegvallen van het VSB-fonds, terwijl ook andere fondsen dreigen om te vallen, merkte men in de zaal op. Maar wat als een ander fonds waar je altijd geld van kreeg, wegvalt? In dat geval, was het antwoord, zal niet worden gecompenseerd, omdat het ophouden van fondsen niet altijd terug te voeren is op de kredietcrisis, waarvan het VSB-fonds het grootste slachtoffer is. Er waren vragen over extra inkomsten in natura. Of die ook worden gematcht ('Nee, natura wordt niet gematcht.'), en of de beperking op het eigen vermogen in de nieuwe regeling ook wegvalt ('Ja, in principe wel, maar dat betekent niet dat je extra verkregen subsidie eindelijk kunt oppotten. De subsidie moet aan de vastgestelde beleidsdoelen worden uitgegeven. Voor de matching doet het er niet zoveel toe waar het geld vandaan komt, maar wel waar het heengaat.').

Hoewel de regeling vrij eenvoudig in elkaar steekt, vielen er in de zaal nog wel enige principiële bezwaren te horen. Zo merkte een vertegenwoordiger van de Raad voor Cultuur op dat de criteria die voor de matching worden gesteld kwantitatief zijn en niet kwalitatief. 'Als je bij wijze van spreken een bordeel inricht in je instelling, ben je dus snel thuis.' Bovendien zijn grote spelers sneller succesvol, omdat ze met een kleine maatregel veel geld kunnen binnenhalen. Volgens OCW is dat precies waarom dat plafond is ingesteld. Grote spelers kunnen dus niet te veel geld verdienen. Wat volgens sommigen weer een perverse prikkel is. Dan verdien je veel geld, is het weer niet goed. Bovendien is een bordeel onmogelijk omdat dit al in je beleidsplan terug te vinden zou moeten zijn. En daarvoor zou geen subsidie worden gegeven. Ook Cinekid, het kinderfilmfestival, had een principieel bezwaar. Het festival wil meer maatschappelijk draagvlak creëren en wil dat doen door de toegangsprijzen te verlagen. Het wordt door de regeling dus gestraft, terwijl de gedachte van OCW juist is dat maatschappelijk en financieel draagvlak aan elkaar gerelateerd zijn. 'Helaas', was het antwoord van OCW, 'word je daarvoor niet gematcht. Soms is er een investering nodig om maatschappelijk draagvlak te creëren. Maar daarvoor is die regeling niet bedoeld. Die is bedoeld om juist meer eigen inkomsten te genereren.' Wim Weijland (Rijksmuseum voor Oudheden) vroeg zich, mede namens zijn collega-Rijksmuseumdirecteuren af of het geld dat ze van de minister krijgen ter compensatie van de gratis toegang voor kinderen ook gezien wordt als subsidie, of dat geld eveneens gematcht wordt. 'Het gaat hier om een contract met de minister waarin hij belooft als het ware de kaartjes te kopen. Dat geld wordt dus gewoon gematcht', was het antwoord van de ambtenaren.

Hoe instellingen praktisch hun 'eigen verdienvermogen' in tijden van economische crisis kunnen vergroten, legde **Job van Dooren** van Van Dooren Advies uit. Zijn bedrijf is gespecialiseerd in sponsoring en fondsenwerving en heeft veel klanten in de culturele sector. Er zit nog 'genoeg geld in de markt', volgens Van Dooren, al is dat er nu moeilijker uit te halen. Door de crisis is het minder makkelijk om *deals* te sluiten met sponsors. De deals die wel gesloten worden zijn vaak korter van duur en de sponsor verwacht van de instelling meer creativiteit en meer aantoonbaar rendement van het sponsorschap. Dan moet je als instelling betere tegenprestaties aanbieden, meer onderscheidend zijn, de partner het gevoel geven dat je instelling ook een beetje zijn instelling is waar hij trots op kan zijn (ownership creëren en toegevoegde waarde te laten zien). 'De tijd van een logootje plakken is voorbij. De instelling moet de geldschieters zich betrokken laten voelen, zoals supporters zich betrokken voelen bij Ajax. Je moet rendement laten zien en wat er met het geld gebeurt. Zo kun je bijvoorbeeld recensies naar je sponsor sturen.' Deze strategieën gelden niet alleen voor sponsors, maar kunnen ook gebruikt worden om private geldschieters te binden. Op een

goede manier fondsenwerven vergt een investering in menskracht en kennis, maar dat betaalt zich vervolgens wel uit.

Vermogens- en private fondsen gaan het in 2009 zwaar krijgen, zoals het VSB-fonds. Bij andere fondsen blijft de uitkeringspot misschien wel in stand, maar daar zullen het aantal en de omvang van de aanvragen stijgen. Aanvragen worden niet automatisch meer gehonoreerd. Het loont daarom om 'bovenop de stapel terecht te komen' door de aanvraag beter te onderbouwen, financieel realistisch aan te vragen en ook te laten zien dat er sprake is van co-financiering door bedrijven en particulieren.

In Nederland wordt er, anders dan in andere landen, nog weinig geld gevraagd aan particulieren. Toch zit ook daar veel geld. 'Het is een braakliggend terrein', zei Job van Dooren. 'Er wordt bij instellingen nauwelijks geïnventariseerd wie van de Vrienden bijvoorbeeld gevraagd zou kunnen worden eenmalig extra bij te dragen, welke Vrienden sponsors zouden kunnen worden en wie vrijwilligerswerk zou willen doen'. Zulke inventarisaties en de opbouw van Vrienden-sponsors vergt een lange aanloop, maar is de investering waard. 'Er is geld in de markt, dat kan eruit komen. Mensen willen wel bijdragen, maar het wordt ze niet gevraagd. Misschien ligt dat wel aan onze Calvinistische aard.'

Op de aansluitende vraag van Ad 's-Gravensande aan de aanwezige directeur van het SNS Reaalfonds of ook dat fonds minder beschikbaar heeft in 2009, gaf deze aan dat dit jaar nog steeds hetzelfde budget beschikbaar is: € 17 miljoen. Marianne Versteegh wees er nog op dat afhankelijkheid van eigen inkomsten uit private fondsen, sponsoring en giften instellingen erg conjunctuurgevoelig maken. Zie de musea in de Verenigde Staten. Van Dooren: 'Gelukkig hebben we, anders dan in Amerika, hier stabiele inkomstenbronnen uit subsidie. Maar het zou onverstandig zijn als dat voor instellingen de enige inkomsten bron zou zijn.' De vertegenwoordiger van de Rotterdamse Raad voor Kunst en Cultuur gaf aan dat een inventarisatie onder Rotterdamse instellingen liet zien dat er maar heel weinig een ANBI-instelling zijn. Dat houdt in dat giften aan een dergelijke instelling belastingvrij kunnen worden gedaan. Ook gaf hij aan dat de eigen inkomsten € 15 miljoen bedragen, tegen € 198 miljoen aan subsidiegelden.

In de zaal werd ook opgemerkt dat instellingen bij sponsoring ook te maken hebben met hun idealen. Zo kon Villa Zebra in Rotterdam een overeenkomst sluiten met Coca Cola, maar dan moest de instelling wel een enorm logo op de voorgevel laten plaatsen. 'Dat botste met mijn principes, ik wil een instelling zonder geur-, kleur- en smaakstoffen.'

Van Dooren: 'Natuurlijk kun je rekening houden met je principes. Het belangrijkste is dat je eigen waarde creëert en vervolgens je mediawaarde bepaalt. Blijkbaar lopen er heel veel mensen langs je gevel. Met die mediawaarde in de hand kun je gericht sponsors zoeken, in plaats van te wachten tot ze opduiken en dan niet bij je idealen blijken te passen.'

Tijdens het laatste deel van de bijeenkomst gaf de penningmeester van Kunsten '92, **Wim Weijland**, enkele voorlopige inzichten in de uitkomst van de enquête die onder de leden van de vereniging is verspreid over de effecten van de kredietcrisis. De enquête heeft, zei Weijland, op dit moment meer het karakter van een steekproef. Te weinig leden hadden nog gereageerd om conclusies te kunnen trekken en bovendien staan we nog maar aan het begin van de crisis. Toch blijken de respondenten over het algemeen negatief over hun toekomst: ze verwachten afnemende middelen uit fondsen en een grotere concurrentie om die gelden. Ook zijn er berichten van afzeggingen van sponsors en zijn de verwachtingen over de mogelijkheden van sponsoring laag. Wim Weijland voegde daar aan toe dat met name internationaal opererende musea en podiumkunstinstituten hun kaartverkoop wel al zien teruglopen en begrotingen naar beneden moeten bijstellen.

Instellingen geven verschillende oplossingen aan voor de moeilijke tijden. Zo verwachten ze meer te zullen co-produceren en de neventaken (zoals de horeca) te vergroten. Ook denken verschillende instellingen te moeten gaan snijden in de organisatie als de inkomsten teruglopen. Kosten moeten beheerst worden en de efficiency vergroot.

Wim Weijland gaf aan dat het toch belangrijk is de gevolgen van de kredietcrisis nauwlettend te blijven volgen. Kunsten '92 is van plan met een vervolg op deze eerste inventarisatie te komen. De minister heeft aangegeven zijn cultuurprofielbeleid voort te willen zetten en in

2010 eventueel te zullen kijken naar de gevolgen van de crisis voor de sector. 'Dit jaar moeten we dus een scherper beeld van de gevolgen laten zien. 2010 is daarvoor eigenlijk al te laat. Dan is het leed al geleden.'